

Bruksela, dnia 18.11.2015 r.
COM(2015) 572 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO, KOMITETU
REGIONÓW ORAZ EUROPEJSKIEGO BANKU INWESTYCYJNEGO**

Stan unii energetycznej w 2015 r.

{SWD(2015) 208}
{SWD(2015) 209}
{SWD(2015) 217 à 243}

1. WPROWADZENIE

Opracowana przez Komisję Europejską „Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu”¹ stanowiła nowy impuls do przejścia na niskoemisyjną, bezpieczną i konkurencyjną gospodarkę. Aby nie zaprzepaścić tego impulsu, w niniejszym pierwszym sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej² przedstawiono postępy poczynione w ciągu ostatnich dziewięciu miesięcy i określono najważniejsze kwestie wymagające szczególnej uwagi politycznej w roku 2016 – kluczowym dla wdrożenia unii energetycznej³.

Za kilka dni światowi przywódcy przybędą do Paryża, by wypracować porozumienie dotyczące sposobów przeciwdziałania jednemu z największych wyzwań ludzkości: zmianie klimatu. W sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej podkreślono wkład Europy w negocjacje paryskie i skoncentrowano się na działaniach następczych. Przywództwo Europy w przejściu na gospodarkę niskoemisyjną musi być kontynuowane po konferencji w Paryżu poprzez realizację celów dotyczących klimatu i energii na 2030 r. oraz spójne działania dyplomatyczne w zakresie energii i klimatu. Pozwoli to zapewnić realizację zobowiązań przez wszystkie państwa.

Transformacja ma silne uzasadnienie ekonomiczne. Wiodące przedsiębiorstwa europejskie zmieniają swoje modele biznesu. Korzystanie z odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej prowadzi do powstawania miejsc pracy w Europie. Wymaga to nowych umiejętności oraz inwestycji. Wiele zmian związanych z tym przejściem będzie miało miejsce w miastach i gminach; gdy nasze miasta staną się inteligentniejsze, będą najważniejszymi czynnikami umożliwiającymi prowadzenie w UE zrównoważonej polityki energetycznej.

Rynki energii elektrycznej i gazu ziemnego w dalszym ciągu nie działają tak, jak powinny. Aby przejście na niskoemisyjną gospodarkę i społeczeństwo było pomyślne i społecznie sprawiedliwe, obywatele powinni przejąć większą odpowiedzialność, czerpać korzyści z nowych technologii i większej konkurencji pozwalającej zmniejszyć rachunki oraz brać bardziej aktywny udział w rynku.

Sytuacja geopolityczna w 2015 r. w naszym najbliższym sąsiedztwie spowodowała, że kwestia energii znajdowała się wysoko na liście priorytetów. Aby sprostać tym wyzwaniom konieczne jest uwzględnienie bezpieczeństwa energetycznego i efektywności energetycznej, rozwoju infrastruktury, zakończenia tworzenia wewnętrznego rynku energii i zrównoważonego rozwoju. W 2. wykazie projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania przedstawiono projekty infrastrukturalne, które są pilnie potrzebne, aby osiągnąć nasze cele w zakresie polityki energetycznej.

W sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej przedstawiono najważniejsze elementy mechanizmu wdrażania prowadzące do tworzenia bardziej przewidywalnej, przejrzystej i stabilnej polityki. Wytyczne dotyczące zintegrowanych krajowych planów w zakresie energii

¹ COM(2015) 80.

² Sprawozdaniu towarzyszy seria sprawozdań i dokumentów roboczych służb Komisji, które są pierwszym krokiem na drodze do uproszczenia obowiązków sprawozdawczych nałożonych przez Komisję.

³ Program prac Komisji, COM(2015)610. Wszystkie wnioski zostaną przygotowane zgodnie z zasadami pomocniczości, proporcjonalności i lepszego stanowienia prawa. Niektóre z tych wniosków będą stanowić inicjatywy REFIT.

i klimatu stanowią dla państw członkowskich podstawę do rozpoczęcia opracowywania planów na okres od 2021 do 2030 r. Proponowana metodyka w zakresie najważniejszych wskaźników jest pierwszym krokiem w kierunku pomiaru i monitorowania realizacji unii energetycznej.

W ostatnich miesiącach przedstawiciele Komisji odwiedzili wiele państw członkowskich w celu omówienia unii energetycznej z wieloma zainteresowanymi stronami. Ponadto przeprowadzono dyskusje techniczne ze wszystkimi państwami członkowskimi. Kontakty te umożliwiły Komisji dokonanie oceny unii energetycznej dla każdego z państw członkowskich oraz określenie wniosków politycznych dla wszystkich pięciu wymiarów unii energetycznej.

2. OBNIŻENIE EMISYJNOŚCI GOSPODARKI

Poczynione postępy

Gospodarka UE jest obecnie najbardziej niskoemisyjną znaczącą gospodarką na świecie. Odnosi ona szczególne sukcesy w dziedzinie oddzielania wzrostu gospodarczego od emisji gazów cieplarnianych. W latach 1990–2014 łączny produkt krajowy brutto UE wzrósł o 46 %, zaś poziom emisji gazów cieplarnianych zmniejszył się o 23 %. UE jest jedną z zaledwie trzech głównych gospodarek na świecie⁴, które generują ponad połowę swojej energii elektrycznej bez emisji gazów cieplarnianych⁵.

Jednym z celów strategii na rzecz unii energetycznej jest dalsze odejście od gospodarki opartej na paliwach kopalnych. W 2015 r. osiągnięto postępy w trzech dziedzinach leżących u podstaw tej zmiany. Są to: handel uprawnieniami do emisji, odnawialne źródła energii oraz dalsze inwestycje w technologie niskoemisyjne i efektywność energetyczną.

Porozumienie w sprawie wprowadzenia rezerwy stabilności rynkowej od 2019 r. umocni unijny system handlu uprawnieniami do emisji (ETS). W lipcu 2015 r. Komisja przedstawiła wniosek dotyczący zmiany unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji. Jest to ostatni krok na drodze do pełnego wykorzystania potencjału unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji jako głównego europejskiego instrumentu umożliwiającego osiągnięcie docelowego poziomu emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. Komisja wzywa Parlament Europejski i Radę do priorytetowego zajęcia się tym wnioskiem.

Wspierając dążenie UE do stania się liderem pod względem odnawialnych źródeł energii, Komisja przedstawiła w lipcu 2015 r. komunikat konsultacyjny w sprawie nowej struktury rynku energii elektrycznej, którego głównym celem jest dostosowanie rynku do coraz większego udziału odnawialnych źródeł energii. Źródła odnawialne stają się jednym z ważniejszych źródeł energii. Obecnie zaspokajają one już potrzeby 78 mln obywateli, a UE jest na dobrej drodze do osiągnięcia celu 20 % końcowego zużycia energii ze źródeł odnawialnych do 2020 r.

Przejęcie na gospodarkę niskoemisyjną wymaga znacznych inwestycji, zwłaszcza w sieci elektroenergetyczne, wytwarzanie energii, efektywność energetyczną i innowacje⁶. Budżet UE przyczynia się do tego przejścia poprzez włączenie celów klimatycznych do wszystkich

⁴ Pozostałe dwie to Brazylia i Kanada.

⁵ 27 % energii pochodzi ze źródeł odnawialnych, a kolejne 27 % z energii jądrowej.

⁶ COM(2014)15 oraz ocena skutków.

odpowiednich inicjatyw politycznych, zapewniając, by co najmniej 20 % budżetu UE na lata 2014–2020 było przeznaczone na działania w dziedzinie klimatu. Jest to około 180 mld EUR w latach 2014–2020. Ponad 110 mld EUR zostanie udostępnione w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (ESIF). Ponadto projekty w zakresie odnawialnych źródeł energii są jednymi z pierwszych zatwierdzonych w ramach gwarancji Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS), szczególnie w Danii, Finlandii, Francji, Hiszpanii i Zjednoczonym Królestwie.

W marcu 2015 r. UE przedstawiła wiążący unijny cel redukcji emisji w całej gospodarce o co najmniej 40 % do 2030 r. w porównaniu z poziomami z roku 1990, na podstawie przygotowanych przez Komisję ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030. We wrześniu 2015 r. UE uzgodniła stanowisko, które zajmie podczas paryskiej konferencji klimatycznej (COP21)⁷. W stanowisku tym potwierdzono gotowość UE do negocjowania ambitnego, obowiązującego i przejrzystego światowego porozumienia w sprawie klimatu, które zapewni jasno określoną drogę ograniczenia wzrostu średniej temperatury na świecie poniżej 2 °C. Do momentu przyjęcia niniejszego sprawozdania ponad 160 krajów, odpowiedzialnych za ponad 90 % obecnych emisji na świecie, przedstawiło swoje zaplanowane, ustalone na szczeblu krajowym wkłady. Skala tych wkładów jest bezprecedensowa i doprowadzi do znaczącego zmniejszenia emisji na całym świecie. Będzie to przejście od „działań niewielu” w ramach protokołu z Kioto do „działań podejmowanych przez wszystkich”.

Osiągnięcie tych celów będzie wymagało zdecydowanych działań na szczeblu lokalnym. Mając to na uwadze Komisja zaprosiła przedstawicieli miast na spotkanie w dniu 15 października 2015 r., podczas którego zapoczątkowano nowe Porozumienie Burmistrzów obejmujące działania w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu i inicjatywy dostosowawcze. Poprzez uruchomienie Globalnego Porozumienia Burmistrzów Komisja będzie wspierać działania podejmowane przez władze lokalne na całym świecie, w tym w regionach, które do tej pory w nim nie uczestniczyły.

Ponad 4000 przedsiębiorstw wniesie wkład w te działania przed COP21. Realizacja tych zobowiązań w terenie stwarza znaczne możliwości rynkowe dla innowacyjnych przedsiębiorstw UE i przyczyni się do tworzenia miejsc pracy i pobudzenia wzrostu gospodarczego w UE.

Dalsze działania

Natychmiast po konferencji w Paryżu wszystkie państwa powinny przekształcić swoje zobowiązania na konkretne działania polityczne. W pierwszej połowie 2016 r. Komisja przedstawi zatem wnioski dotyczące realizacji celu redukcji emisji nieobjętych systemem ETS o 30 % w stosunku do 2005 r. poprzez ustanowienie krajowych celów w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz podjęcie kwestii uwzględnienia sektora użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF).

Ponieważ około jednej trzeciej emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych EU ETS pochodzi z transportu, Komisja ma zamiar przedstawić komunikat w sprawie działań potrzebnych do obniżenia emisyjności wszystkich rodzajów transportu. Następnie przedstawione zostaną wnioski, m.in. w sprawie norm emisji CO₂ dla samochodów

⁷ Konkluzje Rady ds. Środowiska z dnia 18 września 2015 r.

osobowych i vanów, monitorowania pojazdów ciężarowych, uczciwych i efektywnych cen oraz przepisów dotyczących dostępu do rynku transportu drogowego.

Skuteczne egzekwowanie standardów regulacyjnych jest kluczowym elementem ograniczania emisji pochodzących z transportu drogowego. Systemy testowania poważnie zaniżyły emisje gazów cieplarnianych oraz niektórych zanieczyszczeń powietrza. W tym kontekście Komisja przygotowuje wniosek dotyczący stosowania w UE światowej zharmonizowanej procedury badania pojazdów lekkich (WLTP)⁸. Po jej wejściu w życie w 2017 r. dostarczy ona dokładniejszych informacji na temat emisji CO₂ i zużycia paliwa. Ponadto od 2017 r. obowiązkowe będą badania emisji w rzeczywistych warunkach jazdy w odniesieniu do pomiaru emisji zanieczyszczeń powietrza z pojazdów z silnikiem Diesla, co ma na celu zmniejszenie emisji tlenków azotu (NOx) z tych pojazdów⁹. Poza tym Komisja przygotowuje wnioski służące wzmocnieniu homologacji typu i systemu nadzoru rynkowego oraz wzmocnieniu niezależności badań pojazdów.

Nowa dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii i polityka zrównoważonego rozwoju bioenergii na rok 2030, które zostaną przedstawione w 2016 r., powinny stanowić odpowiednie ramy do osiągnięcia wiążącego celu na poziomie unijnym wynoszącego co najmniej 27 % energii ze źródeł odnawialnych do roku 2030. Zostaną w nich określone działania i środki unijne, które – łącznie z wkładami państw członkowskich określonymi w krajowych planach w zakresie energii i klimatu – powinny zagwarantować osiągnięcie celu. Aby stworzyć odpowiednie zachęty do obniżania emisyjności, będziemy także dążyć do stopniowego wycofywania dotacji na paliwa kopalne.

Wnioski dotyczące polityki na szczeblu krajowym, regionalnym i unijnym:

- *UE jest na dobrej drodze do realizacji celów strategii „Europa 2020” w zakresie emisji gazów cieplarnianych (tzn. -20 % do roku 2020 w porównaniu z rokiem 1990). Emisje w UE w 2014 r. wynosiły 23 % poniżej poziomu z 1990 r., zaś według ostatnich prognoz przedstawionych przez państwa członkowskie, w 2020 r. poziom emisji ma być o 24 % niższy niż w 1990 r.*
- *Oczekuje się, że przy zastosowaniu obowiązujących polityk i środków 24 państwa członkowskie osiągną swoje cele krajowe określone w strategii „Europa 2020” dla sektorów nieobjętych ETS. Cztery państwa członkowskie (Irlandia, Luksemburg, Belgia i Austria) będą musiały podjąć dodatkowe wysiłki w celu realizacji krajowych celów na 2020 r. w odniesieniu do sektorów nieobjętych ETS lub wykorzystać istniejące mechanizmy elastyczności przewidziane w decyzji dotyczącej wspólnego wysiłku redukcyjnego¹⁰.*
- *Jeśli chodzi o energię odnawialną, UE jest na dobrej drodze do osiągnięcia celu na rok 2020. Z danych z 2013 r. wynika, że wszystkie państwa członkowskie z wyjątkiem trzech (Luksemburg, Niderlandy i Zjednoczone Królestwo) spełniły swój cel tymczasowy na lata*

⁸ Światowa zharmonizowana procedura badania pojazdów lekkich (WLTP) została przyjęta w ramach Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ) w 2014 r. w celu zastąpienia mechanizmu nowego europejskiego cyklu jezdnego (NEDC).

⁹ Zapewni to rzeczywistą zgodność emisji z pojazdów z określonymi prawnie wartościami granicznymi, z uwzględnieniem tolerancji wynikającej z niepewności procedury testowej i przyrządów pomiarowych, która będzie stopniowo ograniczana.

¹⁰ Zob. sprawozdanie z postępów działań w dziedzinie klimatu, COM(2015)576 + SWD(2015)246.

2013/14¹¹. Niektóre państwa członkowskie, np. Francja, Luksemburg, Malta, Niderlandy i Zjednoczone Królestwo oraz w mniejszym stopniu Belgia i Hiszpania, muszą ocenić, czy ich polityka i instrumenty są wystarczające i skuteczne pod względem realizacji ich celów w zakresie energii odnawialnej. Osiągnięcie celów w zakresie energii odnawialnej na 2020 r. nie jest pewne również w przypadku Węgier i Polski. Pozostałe dziewiętnaście państw członkowskich może przekroczyć – niektóre z nich nawet znacznie – swoje cele w zakresie energii odnawialnej na 2020 r. Rosnący udział energii odnawialnej przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego Europy.

- Ponadto w większości państw członkowskich konieczne są dalsze wysiłki, aby zagwarantować lepszą integrację energii odnawialnej na rynku oraz zapewnić spójność między programami wsparcia i funkcjonowaniem rynków energii elektrycznej w szczególności. Wszystkie państwa członkowskie muszą zagwarantować przestrzeganie nowych wytycznych dotyczących pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska i energii, w tym podstawowego wymogu przyznawania pomocy w drodze procedury przetargowej zgodnej z zasadami konkurencji na podstawie jasnych, przejrzystych i niedyskryminacyjnych kryteriów oraz wymogu większej integracji odnawialnych źródeł energii na rynku.
- Szwecja jest do tej pory jedynym państwem członkowskim, które zastosowało mechanizm współpracy na rzecz energii odnawialnej z innym krajem (Norwegią). Rozszerzanie zakresu regionalnych forów, takich jak plan działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP) w celu uwzględnienia współpracy państw członkowskich w dziedzinie energii odnawialnej jest zachęcającym zjawiskiem. Potrzeba więcej takich inicjatyw regionalnych, np. w odniesieniu do mórz północnych i basenu Morza Śródziemnego.

3. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA JAKO SPOSÓB NA OGRANICZENIE ZAPOTRZEBOWANIA NA ENERGIĘ

Poczynione postępy

Aby osiągnąć ambitny poziom efektywności energetycznej do 2030 r. Komisja zaczęła wprowadzać narzędzia i instrumenty traktujące efektywność energetyczną jako źródło samo w sobie. Jako pierwszy krok w lipcu 2015 r. Komisja przedstawiła wniosek w sprawie przeglądu dyrektywy w sprawie etykietowania energetycznego¹². Wniosek ten ma na celu usprawnienie istniejącego dorobku prawnego dotyczącego etykietowania energetycznego i wzmocnienie egzekwowania przepisów. Również w 2015 r. weszły w życie środki dotyczące ekoprojektu i etykiet efektywności energetycznej, posiadające potencjał dalszego zmniejszenia zużycia energii w gospodarstwach domowych i tym samym rachunków. Pod koniec bieżącego roku Komisja planuje przedstawić nowy plan działań w zakresie ekoprojektu, który poprawi efektywność energetyczną oraz będzie wspierał gospodarkę o obiegu zamkniętym.

Efektywność energetyczna odgrywa ważną rolę w Europejskim Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych. Fundusz wspiera już strategiczne projekty dotyczące efektywności energetycznej, np. we Francji i Włoszech. Wiele projektów znajduje się obecnie na etapie

¹¹ Jako że cele pośrednie określone są jako średnia z dwóch lat, nowe dane Eurostatu z 2014 r. mogłyby zmienić tę ocenę.

¹² COM(2015) 341.

zatwierdzenia. Będzie to stanowić uzupełnienie inwestycji ze środków europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Ze sprawozdania z postępów w realizacji celu zwiększenia efektywności energetycznej o 20 % do 2020 r.¹³ dołączonego do niniejszego komunikatu wynika, że mimo znacznych postępów wspólne wysiłki państw członkowskich przekładają się jedynie na 17,6 % oszczędności energii pierwotnej w stosunku do prognoz na rok 2020¹⁴. Jednak Komisja jest przekonana, że cel redukcji emisji o 20 % można osiągnąć, jeśli istniejące prawodawstwo UE zostanie wdrożone prawidłowo i kompleksowo. Państwa członkowskie powinny podnieść poziom ambicji oraz poprawić warunki inwestycji aby zapewnić coraz większą efektywność energetyczną w Europie.

Dalsze działania

Wciąż istnieją liczne bariery utrudniające pełne wykorzystanie potencjału efektywności energetycznej, takie jak brak informacji i specjalnych instrumentów finansowych. Prowadzi to do ograniczonego wykorzystania możliwości w zakresie efektywności energetycznej, produktów i technologii.

W 2016 r. Komisja planuje przedstawienie wniosków legislacyjnych w celu dostosowania dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej do orientacyjnego celu ogólnounijnego wynoszącego co najmniej 27 % do 2030 r. (który zostanie poddany przeglądowi do 2020 r. z myślą o poziomie unijnym wynoszącym 30 %). Równie ważne jest szczególne uwzględnienie budynków, których zużycie energii stanowi około 40 % całkowitego końcowego zużycia energii UE i odpowiada za około jedną czwartą bezpośrednich emisji gazów cieplarnianych nieobjętych systemem handlu uprawnieniami do emisji. Mając ten przegląd na uwadze przeprowadzana jest dokładna ocena dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków.

Finansowanie wymaganych inwestycji w efektywność energetyczną nadal stanowi duże wyzwanie. Inwestycje w efektywność energetyczną muszą wzrosnąć pięciokrotnie do 2030 r.¹⁵. Przede wszystkim Komisja będzie współpracować ze swymi partnerami na rzecz ustanowienia – w 2016 r. – programów łączących mniejsze projekty dotyczące efektywności energetycznej. Programy te powinny zapewniać inwestorom lepsze możliwości inwestowania w efektywność energetyczną i łatwiejszy dostęp do kapitału dla krajowych, regionalnych lub lokalnych platform i programów efektywności energetycznej, zwłaszcza w tych państwach członkowskich, które potrzebują ich najbardziej. Obejmą one wzmocnienie pomocy technicznej i pomocy na rozwój projektów w ramach Europejskiego Centrum Doradztwa Inwestycyjnego (ECDI) utworzonego przez Komisję i Europejski Bank Inwestycyjny aby wspomóc promotorów publicznych w strukturyzowaniu ich projektów oraz promować programy finansowania o standardowych warunkach, szczególnie w dziedzinie budynków. Na początku 2016 r. Komisja uruchomi Europejski portal projektów inwestycyjnych. Jego celem jest przyciągnięcie inwestorów do dobrych projektów inwestycyjnych w Europie. Zainteresowane podmioty związane z energią zachęca się do nadsyłania projektów w celu stworzenia ich masy krytycznej.

¹³ COM (2015) 574 wraz z towarzyszącym dokumentem roboczym służb Komisji SWD (2015) 245.

¹⁴ COM(2014) 520.

¹⁵ Sprawozdanie Grupy Instytucji Finansowych ds. Efektywności Energetycznej (EEFIG) www.eefig.eu.

Sektor ogrzewania i chłodzenia odpowiada za największe zużycie energii w UE. Na początek 2016 r. planowane jest opracowanie specjalnej strategii dotyczącej ogrzewania i chłodzenia, mającej na celu zapewnienie inteligentnej transformacji tego sektora. W strategii należy między innymi określić rozwiązania i działania w celu ograniczenia zapotrzebowania na ogrzewanie i chłodzenie w sektorze mieszkaniowym, przemysłowym i w sektorze usług, zapewniając jednak co najmniej monitorowanie jakości usług i wygody oraz ograniczenia zależności od paliw kopalnych.

Wnioski dotyczące polityki na szczeblu krajowym, regionalnym i unijnym:

- *Większość państw członkowskich powinna podjąć dodatkowe środki w celu podniesienia poziomów ambicji i wysiłków na rzecz osiągnięcia krajowych celów w zakresie efektywności energetycznej na rok 2020.*
- *Niektóre państwa członkowskie (Austria, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Francja, Grecja, Węgry, Włochy, Malta, Hiszpania i Szwecja) powiadomiły o bardziej ambitnych krajowych celach na rok 2020 wyrażonych w postaci zużycia energii pierwotnej lub końcowej. Jest to dobry znak. Jednocześnie pięć państw członkowskich obniżyło poziom ambicji dla jednego z dwóch celów. Ogólnie rzecz biorąc, orientacyjne poziomy celów krajowych na 2020 r. ustalone przez np. Chorwację, Finlandię, Grecję i Rumunię – jak również przez Cypr, Włochy i Portugalię, gdy są one wyrażone w końcowym zużyciu energii – nie są wystarczająco ambitne w odniesieniu do oczekiwanego wzrostu gospodarczego.*
- *Belgia, Estonia, Francja, Niemcy, Niderlandy, Polska i Szwecja będą musiały zmniejszyć swoje zużycie energii pierwotnej w latach 2014–2020 w większym stopniu, niż w latach 2005–2013, aby osiągnąć orientacyjne docelowe poziomy zużycia energii pierwotnej do roku 2020. Austria, Belgia, Estonia, Francja, Niemcy, Litwa, Malta i Słowacja wyznaczyły sobie poziomy zużycia energii końcowej w 2020 r. wymagające obniżenia zużycia energii końcowej w latach 2014–2020 w większym stopniu, niż w latach 2005–2013.*
- *W odniesieniu do energochłonności istnieje duża różnica między państwami członkowskimi o najwyższej (Bułgaria) i najniższej (Dania i Irlandia) energochłonności przemysłu. W dużej mierze wynika to z różnic strukturalnych pomiędzy państwami członkowskimi. Jednakże wszystkie państwa członkowskie oprócz Grecji, Węgier, Irlandii i Łotwy obniżyły energochłonność w przemyśle i sektorze budowlanym między 2005 a 2013 r.*
- *W odniesieniu do sektora produkcji analiza wskaźników wydajności wykazała pogorszenie sytuacji w większości krajów. W szczególności państwa członkowskie powinny nadal popierać wytwarzanie energii cieplnej w procesie wysokosprawnej kogeneracji (CHP) oraz z wysokosprawnych systemów ciepłowniczych i chłodniczych.*

4. W PEŁNI ZINTEGROWANY WEWNĘTRZNY RYNEK ENERGII

Poczynione postępy

Linie elektroenergetyczne i gazociągi stanowią podstawę zintegrowanego rynku energii. Od czasu przedstawienia strategii ramowej na rzecz unii energetycznej wiele się zmieniło. Inauguracja kabla energetycznego między Włochami i Maltą w kwietniu 2015 r. zakończyła izolację maltańskiej sieci elektroenergetycznej. Ukończenie połączenia Eastlink między

Finlandią i Estonią oraz NordBalt między Litwą i Szwecją umożliwiło krajom bałtyckim udział w rynku energii elektrycznej NordPool w bieżącym roku. Innym przykładem dobrej współpracy jest inicjatywa LitPolLink – połączenie międzysystemowe między Litwą a Polską – której realizacja rozpocznie się w grudniu 2015 r. W 2015 r. zainaugurowano również nowe elektroenergetyczne połączenie międzysystemowe Francja–Hiszpania, dzięki któremu zdolność przesyłowa między tymi dwoma krajami wzrośnie dwukrotnie. Jeśli chodzi o gaz, nowy terminal skroplonego gazu ziemnego (LNG) w Kłajpedzie (Litwa) doprowadził po raz pierwszy do dywersyfikacji dostaw na rynku gazu w państwach bałtyckich, zaś niedawne porozumienie w sprawie gazociągu międzysystemowego między Polską i Litwą położy kres odizolowaniu państw bałtyckich od wewnętrznego rynku gazu. Połączenie międzysystemowe między Węgrami i Słowacją jest również ważnym wydarzeniem. Ponadto w UE i na jej granicach z Ukrainą zainstalowano ważne urządzenia służące odwróceniu przepływu, co ułatwia handel w obu kierunkach. Ponadto państwa bałtyckie uzgodniły wspólny cel strategiczny, aby zsynchronizować swoje systemy zasilania z europejską siecią kontynentalną.

W 2015 r. Komisja intensywnie pracowała z państwami członkowskimi nad utworzeniem grup wysokiego szczebla ds. gazowych i elektroenergetycznych połączeń międzysystemowych Półwyspu Iberyjskiego i ds. Tworzenia Gazowych Połączeń Międzysystemowych w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej (CESEC), jak również nad reformą grupy wysokiego szczebla ds. regionu Morza Bałtyckiego (BEMIP). Państwa członkowskie zintensyfikowały współpracę w ugrupowaniach regionalnych, która zaczęła przynosić efekty. Na przykład Grupa Wysokiego Szczebla ds. Tworzenia Gazowych Połączeń Międzysystemowych w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej uzgodniła listę priorytetowych projektów¹⁶, których realizacja zapewni państwom regionu dostęp do co najmniej trzech źródeł gazu.

Powołane przez Komisję forum infrastruktury energetycznej odbyło swoje posiedzenie inauguracyjne w Kopenhadze w dniach 9–10 listopada. Będzie ono pracować nad określeniem najlepszych praktyk w kwestiach takich jak bariery regulacyjne, rozwój infrastruktury, akceptacja społeczna i finansowanie.

Komisja intensywnie współpracowała z państwami członkowskimi w celu usunięcia istniejących przeszkód regulacyjnych w transgranicznym handlu energią elektryczną i gazem. W ścisłej współpracy z państwami członkowskimi Komisja pracowała nad rozwiązaniem problemów uniemożliwiających pełną realizację trzeciego pakietu energetycznego w poszczególnych państwach członkowskich. Inicjatywa Komisji ws. struktury rynku¹⁷ ma na celu uutorowanie drogi dla dalszego dostosowania europejskich ram regulacyjnych do rzeczywistej sytuacji coraz bardziej zintegrowanych europejskich rynków energii. Komisja nadal ściśle egzekwowała przestrzeganie zasad konkurencji określonych w Traktacie.

W pełni zintegrowany wewnętrzny rynek energii powinien przede wszystkim przynieść wymierne korzyści konsumentom. Zasada ta jest w pełni odzwierciedlona w komunikacie pt. „Stworzenie nowego ładu dla odbiorców energii”¹⁸ z lipca 2015 r. W komunikacie stwierdzono, że konsumenci ciągle nie mogą w pełni odgrywać swej roli w transformacji systemu energetycznego. Z perspektywy konsumenta rynki energii elektrycznej i gazu nadal

¹⁶ <http://ec.europa.eu/energy/en/topics/infrastructure/central-and-south-eastern-europe-gas-connectivity>.

¹⁷ COM(2015) 340.

¹⁸ COM(2015) 339, wraz z towarzyszącym dokumentem roboczym służb Komisji w sprawie najlepszych praktyk w zakresie energii odnawialnej na potrzeby własne, SWD (2015) 114.

nie działają tak, jak powinny, co przedstawiono w dokumencie dotyczącym trendów konsumenckich w dziedzinie energii przedstawionym wraz z niniejszym sprawozdaniem na temat stanu unii energetycznej¹⁹.

Dalsze działania

W 2016 r. wszystkie podmioty muszą zintensyfikować prace nad projektami infrastrukturalnymi. W szczególności potrzebny jest pilny impuls polityczny dla projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. Chociaż 13 projektów z pierwszego wykazu projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania zostanie ukończonych do końca 2015 r., a nieco ponad 100 projektów znajduje się w fazie udzielania zezwolenia, w przypadku ponad jednej czwartej²⁰ stwierdzono opóźnienia spowodowane głównie problemami przy udzielaniu zezwoleń i finansowaniu. Procedury trwają po prostu zbyt długo, by były skuteczne. Aby rozwiązać tę kwestię państwa członkowskie muszą w pełni wdrożyć przepisy rozporządzenia w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej (TEN-E), w szczególności związane z udzielaniem zezwoleń.

W drugim wykazie projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania²¹, przyjętym wraz z niniejszym komunikatem, przedstawiono te projekty, które są pilnie potrzebne, aby osiągnąć cele w zakresie polityki energetycznej. Towarzyszący dokument roboczy służb Komisji²² określa usprawnienia niezbędne do realizacji podstawowej infrastruktury zintegrowanego europejskiego rynku energii. Oczekuje się, że pierwsze korzyści płynące z instrumentów opracowanych w ramach Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych w odniesieniu do inwestycji infrastrukturalnych będą widoczne w 2016 r. W odniesieniu do energii elektrycznej Komisja planuje przedstawienie komunikatu w sprawie środków koniecznych do osiągnięcia celu 15 % elektroenergetycznych połączeń międzysystemowych do roku 2030. Ponadto Komisja rozważy sposoby finansowania projektów po obu stronach granic UE i Wspólnoty Energetycznej.

Państwa członkowskie i zainteresowane strony wykazały ogromne zainteresowanie współpracą w regionie mórz północnych. Prawie połowa nakładów kapitałowych na wszystkie projekty będące przedmiotem wspólnego zainteresowania w dziedzinie energii elektrycznej zostanie zainwestowana w regionie mórz północnych. W związku z tym Komisja zamierza utworzyć grupę wysokiego szczebla ds. regionalnej współpracy na Morzu Północnym w celu uporania się z kwestiami regulacyjnymi, finansowymi i planowania przestrzennego, które utrudniają realizację tych projektów.

Niezbędne będą również dalsze inwestycje w infrastrukturę sieci krajowej, aby uniknąć ograniczeń regionalnych. Szczególną uwagę należy również poświęcić zakłóceniom powodowanym przez niewystarczającą infrastrukturę krajową na obszarach dużych jednolitych obszarów rynkowych. Podczas przeglądu obszarów rynkowych, przeprowadzonego przez europejską sieć operatorów systemów przesyłowych energii elektrycznej (ENTSO-E), należy określić kluczowe ograniczenia sieciowe oraz, w razie

¹⁹ SWD(2015)249.

²⁰ 31 % projektów dotyczących energii elektrycznej i 25 % dotyczących gazu, według sprawozdania monitorującego ACER na temat realizacji projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

²¹ C(2015)8052.

²² SWD(2015)247.

potrzeby, oddzielne obszary rynkowe dla obszarów, na których ograniczenia te występują. Takie obszary rynkowe pomogłyby także podkreślić potrzebę większych inwestycji w sieci.

Ponadto ważne jest zapewnienie pełnego wykorzystania istniejącej infrastruktury gazowej i elektrycznej na rzecz integracji rynku. Dalsze ścisłe egzekwowanie reguł konkurencji ma w szczególności na celu dopilnowanie, aby rynki nie były podzielone przez sztuczne ograniczanie wykorzystania istniejącej przepustowości.

Wnioski ustawodawcze w celu wdrożenia nowej struktury rynku są planowane na rok 2016. Główne cele prawodawstwa to: bardziej powiązane rynki hurtowe i detaliczne; zwiększona współpraca regionalna i handel transgraniczny; oraz rozwój rynków krótko- i długoterminowych, aby wysłać producentom i konsumentom energii elektrycznej pozytywny sygnał zachęcający do inwestycji w nowoczesne technologie. Zmiana systemu handlu uprawnieniami do emisji w UE powinna również stanowić zachętę do długoterminowych inwestycji w technologie niskoemisyjne. Komisja zapewnia, aby w przypadku, gdy państwa członkowskie wspierają większe inwestycje w rynki energetyczne poprzez pomoc państwa, programy wsparcia były opracowywane zgodnie z wymogami określonymi w wytycznych dotyczących pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska i energii²³ w celu uniknięcia ewentualnych zakłóceń rynku. Dodatkowo, w ramach trwającego badania sektorowego dotyczącego pomocy państwa w odniesieniu do mechanizmów zdolności wytwórczych energii elektrycznej²⁴ badany jest zakres, w jakim istniejące i planowane mechanizmy zdolności wytwórczych mogą wywrzeć negatywny wpływ na sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego.

Podczas przygotowywania tych wniosków legislacyjnych Komisja położy szczególny nacisk na stymulowanie udziału podmiotów reagujących na zapotrzebowanie jako sposobu na zwiększenie efektywności i elastyczności sieci energetycznych. Brak informacji na temat kosztów i zużycia, trudności przy zmianie dostawcy i brak wynagrodzenia za aktywne uczestnictwo powinny przejść do przeszłości.

Konsumenci (gospodarstwa domowe i przemysł) chcą większej przejrzystości cen i kosztów energii. Dlatego Komisja przygotowuje się do opublikowania w 2016 r. nowego sprawozdania dotyczącego cen i kosztów energii, w którym przedstawi przegląd kosztów energii, podatków, opłat i dotacji. Powinno to przyczynić się do bardziej świadomej dyskusji na temat różnych poziomów cen w państwach członkowskich, różnych elementów cen energii, ich wpływu na konkurencyjność europejskiego przemysłu i inwestycje w Europie oraz ich zdolności do wpływania na zachowania konsumentów. W pierwszej kolejności Komisja przedstawiła dziś wniosek dotyczący poprawy europejskich statystyk cen gazu i energii elektrycznej²⁵.

Dokonując przeglądu najważniejszych przepisów w 2016 r., Komisja zwróci szczególną uwagę na ochronę konsumentów podatnych na zagrożenia, np. w ramach przeglądu dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej lub we wniosku dotyczącym nowej struktury rynku, gdzie można lepiej określić obowiązki państw członkowskich i operatorów rynku w odniesieniu do konsumentów podatnych na zagrożenia. Komisja zamierza dopilnować, aby programy finansowania w zakresie efektywności energetycznej były

²³ Dz.U. C 200 z 28.6.2014, s. 1.

²⁴ C(2015)2814.

²⁵ COM(2015) 496.

dostępne dla ubogich i podatnych na zagrożenia odbiorców energii i będzie dążyć do poprawy gromadzenia danych dotyczących ubóstwa energetycznego.

Wnioski dotyczące polityki na szczeblu krajowym, regionalnym i unijnym:

- *Wiele państw członkowskich poczyniło znaczne postępy w zakresie otwarcia rynków hurtowych na konkurencję, co przyniosło duże korzyści. Występują jednak znaczne różnice między państwami członkowskimi, a wiele państw członkowskich nie wprowadziło jeszcze w pełni przepisów niezbędnych dla stworzenia konkurencyjnych i płynnych rynków.*
- *W odniesieniu do infrastruktury energii energetycznej, 22 państw członkowskich jest na dobrej drodze do osiągnięcia celu 10 % elektroenergetycznych połączeń międzysystemowych w 2020 r. lub już osiągnęło ten cel. Osiem państw członkowskich, które nie osiągnęły jeszcze docelowego poziomu połączeń międzysystemowych na rok 2020 to: Cypr, Irlandia, Włochy, Polska, Portugalia, Rumunia, Hiszpania i Zjednoczone Królestwo.*
- *Połączenia międzysystemowe są nadal potrzebne do dalszego pogłębiania rynku wewnętrznego energii elektrycznej (np. w południowo-zachodniej Europie), a także połączenia państw członkowskich w północnej i wschodniej Europie (np. Niemiec, Polski i Republiki Czeskiej) lub dalszego połączenia państw członkowskich (Irlandii i Zjednoczonego Królestwa) z pozostałą częścią północno-zachodniej Europy.*
- *Zgodnie z niedawnym orzeczeniem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości regulacja cen detalicznych musi być ograniczona w czasie i ograniczona do wyjątkowych przypadków²⁶. Choć kilka państw członkowskich niedawno pomyślnie odeszło od regulacji cen dla odbiorców końcowych (Irlandia, Łotwa), ceny dla gospodarstw domowych są nadal regulowane w różnym stopniu w prawie połowie państw członkowskich, co może stanowić przeszkodę dla udziału strony popytowej i konkurencji na poziomie detalicznym.*
- *Wszystkie państwa członkowskie powinny lepiej informować konsumentów o opcjach w zakresie efektywności energetycznej oraz zapewniać dalszą poprawę warunków inwestycyjnych dla klientów prywatnych. Ponadto potrzebne są bardziej ukierunkowane działania na rzecz konsumentów podatnych na zagrożenia, aby skutecznie walczyć z ubóstwem energetycznym.*
- *Wzmocnienie pozycji konsumentów poprzez rozpowszechnienie inteligentnych liczników uzyskano jedynie w kilku państwach członkowskich (przede wszystkim w Finlandii, we Włoszech i w Szwecji) oraz w mniejszym stopniu w kilku kolejnych (w tym w Danii, Estonii i Niderlandach). W kilku kolejnych państwach członkowskich obciążenia administracyjne stanowią barierę dla konsumentów, którzy chcą zmienić dostawców i uzyskać lepsze warunki umowy.*
- *Na poziomie regionalnym do połowy 2015 r. większość europejskich rynków hurtowych energii elektrycznej została połączona z jednym lub kilkoma państwami sąsiadującymi i zauważyć można konwergencję cen. W przypadku gazu sytuacja jest bardziej zróżnicowana. Pomimo pewnej konwergencji cen w dużych europejskich centrach handlu gazem, w całej UE utrzymują się znaczne różnice cen oraz niedostateczna integracja*

²⁶

rynku, częściowo ze względu na skutki umów długoterminowych i brakujące połączenia. Rynki detaliczne energii elektrycznej i gazu nadal są rynkami krajowymi (lub regionalnymi). Potrzebne są dalsze starania wszystkich państw członkowskich na rzecz integracji rynku regionalnego.

5. BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE, SOLIDARNOŚĆ I ZAUFANIE

Poczynione postępy

UE i jej państwa członkowskie będą wspierać bardziej spójną unijną politykę zagraniczną i energetyczną, która bierze pod uwagę rozwój sytuacji geopolitycznej. W lipcu 2015 r. Rada przyjęła konkluzje dotyczące dyplomacji energetycznej oraz plan działania w tym zakresie²⁷. Wskazują one na potrzebę wzmocnienia dwustronnych i wielostronnych rozmów, większego wykorzystania instrumentów polityki zagranicznej w celu wzmocnienia dywersyfikacji, jak również na potrzebę promowania opartych na zasadach, przejrzystych i zrównoważonych rynków energii.

Przejsięcie na konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną pozwoli na zmniejszenie zużycia importowanych paliw kopalnych przez ograniczenie zapotrzebowania na energię i wykorzystanie odnawialnych i innych rodzimych źródeł energii. Inwestycje w odporną infrastrukturę muszą uwzględniać to zmieniające się środowisko, tak aby uniknąć porzucania aktywów.

W 2015 r. utrzymywała się napięta sytuacja między Rosją a Ukrainą. Niskie ceny ropy naftowej wpływały na rynki energii na całym świecie. Wprowadzono nowe inicjatywy w zakresie dodatkowej infrastruktury dostaw gazu ziemnego z Rosji. Pojawiły się również nowe perspektywy dzięki porozumieniu z Iranem w sprawie kwestii jądrowej. Trwał również stały spadek wewnętrznej produkcji energii z paliw kopalnych.

Pomimo trudnej sytuacji politycznej, w okresie zimowym 2014/15 Ukraina udowodniła, że jest wiarygodnym partnerem dla tranzytu rosyjskiego gazu. UE jest zdania, że w interesie wszystkich stron leży, by Ukraina pozostała ważnym krajem tranzytowym. UE aktywnie wspiera wysiłki rządu Ukrainy i Naftogazu, aby sytuacja ta utrzymała się, w szczególności dzięki głębokim reformom strukturalnym sektora gazu przeprowadzanym obecnie przez Ukrainę. Ważne jest, aby proces reform nadal trwał. W 2015 r. Komisja aktywnie wspomagała negocjacje między Ukrainą a Rosją w celu zapewnienia dostaw gazu na Ukrainę w okresie zimowym. Doprowadziło to do parafowania wiążącego protokołu w dniu 25 września 2015 r. oraz jego wdrożenia od dnia 9 października 2015 r. W 2015 r. znacznie zwiększono również zdolności odwrócenia przepływu z UE (w szczególności ze Słowacji) na Ukrainę, co umożliwi Ukrainie import gazu przez UE i tym samym zmniejszy jej bezpośrednią zależność od Rosji.

Komisja przyjmuje do wiadomości plany spółek handlowych w zakresie budowy dalszych rurociągów łączących Rosję i Niemcy przez Morze Bałtyckie. Nord Stream 3 i 4 – nawet jeżeli zostaną ukończone – nie dadzą dostępu do nowego źródła dostaw; zwiększyłyby one zdolności przesyłowe z Rosji do UE, które obecnie są wykorzystywane jedynie w 50%. Rurociągi te będą musiały być w pełni zgodne z prawem UE. Komisja oceni każdy projekt pod kątem europejskich ram prawnych.

²⁷ Konkluzje Rady w sprawie dyplomacji klimatycznej i energetycznej (10995/15 i 11029/15).

UE wesprze wyłącznie te projekty infrastrukturalne, które są zgodne z podstawowymi zasadami unii energetycznej, w tym z europejską strategią bezpieczeństwa energetycznego²⁸. Dywersyfikacja źródeł energii, dostawców i tras jest kluczowa dla zapewnienia bezpiecznych i stabilnych dostaw energii obywatelom i przedsiębiorstwom europejskim. Bezpieczeństwo energetyczne Unii jest ściśle powiązane z bezpieczeństwem energetycznym w jej sąsiedztwie²⁹. Wspólnota Energetyczna odgrywa w tym zakresie kluczową rolę, zarówno w promowaniu priorytetowych projektów połączeń międzysystemowych, jak również w zagwarantowaniu, by region działał na podstawie przepisów zgodnych z przepisami UE. W tym względzie podczas szczytu z udziałem państw Bałkanów Zachodnich w Wiedniu państwa regionu podjęły decyzję o utworzeniu regionalnego rynku energii elektrycznej. W ramach Grupy Wysokiego Szczebla ds. Tworzenia Gazowych Połączeń Międzysystemowych w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej, sześć państw Wspólnoty Energetycznej przyłączyło się do protokołu ustaleń i uzgodniło plan działania wraz z dziewięcioma państwami UE – jest to doskonały przykład na to, że unia energetyczna przynosi korzyści poza granicami UE. W 2015 r. Komisja zaangażowała się we wspieranie procesu reform w ramach Wspólnoty Energetycznej. Międzynarodowa karta energetyczna została podpisana przez Komisję Europejską na konferencji w Hadze w dniach 20–21 maja 2015 r.

Niedawne odkrycie złóż gazu we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego zwiększa potencjał regionu Morza Śródziemnego w zakresie przyczynienia się do bezpieczeństwa energetycznego Europy. Dlatego wzmocniono współpracę i ustanowiono trzy platformy Euro-Med dotyczące gazu, regionalnego rynku energii elektrycznej oraz propagowania odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej. W 2015 r. wznowiono rozmowy w sprawie rurociągu transkaspjskiego i kontynuowano prace nad południowym korytarzem gazowym.

W ciągu ostatnich miesięcy szczególną uwagę poświęcono energii elektrycznej. W niektórych państwach członkowskich w ciągu ostatniej dekady zmniejszono nadmierną podaż energii elektrycznej, a obecnie zwraca się uwagę na zagrożenie spadkiem napięcia sieci. W celu dokonania oceny rzeczywistych problemów w systemie elektroenergetycznym i znalezienia najlepszych sposobów na ich rozwiązanie, podjęto kilka inicjatyw w celu zapewnienia, by analiza wystarczalności mocy wytwórczych energii elektrycznej była prowadzona na poziomie regionalnym i w oparciu o wspólną metodykę³⁰.

Dalsze działania

W 2016 r. nie unikniemy wyzwań geopolitycznych. UE będzie musiała nadal skutecznie prowadzić dyplomację energetyczną i przemawiać jednym głosem wobec państw trzecich. Konieczne będzie również opracowanie odpowiednich planów działania na rzecz dyplomacji energetycznej w celu wzmocnienia dywersyfikacji, również poprzez instrumenty polityki zagranicznej.

W ramach przewidzianego na 2016 r. przeglądu rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu poprawiona zostanie odporność UE na zakłócenia w dostawach. Szczególnie ważne będzie wzmocnienie współpracy regionalnej pomiędzy państwami członkowskimi, tak

²⁸ COM(2014) 330.

²⁹ JOIN(2015) 50 wraz z SWD(2015) 500.

³⁰ Zob. np. oświadczenie Niemiec i państw sąsiadujących w sprawie bezpieczeństwa energii elektrycznej, <http://www.benelux.int/files/4414/3375/5898/Jointdeclaration.pdf>.

aby zapobiegać szokom podażowym i je łagodzić oraz aby zapewnić solidarność w sytuacjach awaryjnych. W tym samym czasie Komisja zamierza przedstawić strategię dotyczącą skroplonego gazu ziemnego (LNG) i składowania gazu, aby zagwarantować Unii Europejskiej czerpanie pełnych korzyści z możliwości dywersyfikacji jakie daje skroplony gaz ziemny. Równocześnie Komisja będzie nadal podkreślać znaczenie energii ogółem, a w szczególności skroplonego gazu ziemnego, w ramach trwających negocjacji w sprawie transatlantyckiego partnerstwa handlowo-inwestycyjnego (TTIP).

Mając na uwadze zwiększenie przejrzystości oraz zapewnienie, aby umowy międzyrządowe w dziedzinie energii były zgodne z unijnym prawodawstwem i polityką, Komisja przygotowuje wniosek dotyczący zmiany obowiązującej decyzji w sprawie umów międzyrządowych.

Do końca 2016 r. Komisja planuje przedstawić nowy instrument prawny w zakresie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, mający na celu zwiększenie przejrzystości, zapewnienie wspólnego podejścia i znalezienie lepszych rozwiązań transgranicznych w zakresie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Instrument ten ma zostać w pełni uwzględniony przy zmianie struktury rynku energii elektrycznej.

W dziedzinie jądrowej w nowym przykładowym programie energetyki jądrowej (PPEJ), który zostanie opublikowany w 2016 r., przedstawiony zostanie ogólny zarys inwestycji planowanych przez państwa członkowskie do 2050 r. na wszystkich etapach cyklu paliwowego. Jako że połowa państw członkowskich UE wyraziła zamiar dalszego korzystania z tego źródła energii do wytwarzania części energii elektrycznej, inicjatywa ta powinna skutkować większą jasnością w odniesieniu do długoterminowych potrzeb w zakresie inwestycji jądrowych i zarządzania zobowiązaniami wynikającymi z działań w dziedzinie jądrowej.

Wnioski dotyczące polityki na szczeblu krajowym, regionalnym i unijnym:

- *UE czyni postępy w zakresie dywersyfikacji źródeł, tras i dostawców energii. Jednak około 40 % gazu importowanego do UE w 2013 r. pochodziło z Rosji, a szereg państw członkowskich wciąż jest całkowicie lub w przeważającej mierze uzależniony od dostaw z Rosji – zwłaszcza Bułgaria, Republika Czeska, Estonia, Finlandia, Węgry, Łotwa, Litwa i Słowacja.*
- *Trzy państwa członkowskie (Bułgaria, Litwa i Portugalia) nie spełniają jeszcze norm dotyczących infrastruktury określonych w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa dostaw gazu.*
- *Istnieje potrzeba dalszego połączenia w szczególności państw bałtyckich i Finlandii ze środkowoeuropejskim rynkiem gazu, poprawienia połączeń między państwami członkowskimi (np. Węgrami, Rumunią i Bułgarią a Grecją, Portugalią i Hiszpanią a Francją) oraz zapewnienia, by wszystkie państwa członkowskie miały dostęp do centrów handlu gazem i mogły korzystać ze zdolności w zakresie LNG już wypracowanych przez państwa lub które mogą potencjalnie zostać wypracowane.*
- *Na poziomie regionalnym testy warunków skrajnych przeprowadzone w 2014 r. wyraźnie wykazują korzyści płynące ze współpracy regionalnej w zakresie uniknięcia lub złagodzenia kryzysu gazowego. Komisja wspiera już aktywnie taką współpracę, np. poprzez Grupę Wysokiego Szczebla ds. Tworzenia Gazowych Połączeń*

Międzysystemowych w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej (CESEC). Należy kontynuować te prace.

- *Państwa członkowskie muszą również wzmocnić współpracę (regionalną) w zakresie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i wystarczalności mocy wytwórczych.*

6. UNIA ENERGETYCZNA NA RZECZ BADAŃ NAUKOWYCH, INNOWACJI I KONKURENCYJNOŚCI

Poczynione postępy

Badania naukowe, innowacje i konkurencyjność mają podstawowe znaczenie dla przyspieszenia transformacji energetycznej w UE i czerpania korzyści pod względem wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy, jakie może przynieść unia energetyczna. We wrześniu 2015 r. Komisja przedstawiła komunikat „W kierunku zintegrowanego strategicznego planu w dziedzinie technologii energetycznych (planu EPSTE)”³¹. Stanowi on nowy impuls do rozwoju i wprowadzania technologii niskoemisyjnych, dzięki lepszej koordynacji i ustalaniu priorytetów w zakresie badań naukowych i innowacji w całej Europie.

Finansowanie ma ogromne znaczenie dla wprowadzania innowacji na rynek. W związku z tym Komisja i Europejski Bank Inwestycyjny wzmogły działania w ramach planu inwestycyjnego dla Europy i Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS). Projekty demonstracyjne InnovFin zapewniają finansowanie ryzyka w formie pożyczek, kapitału własnego i gwarancji, wykraczające poza tradycyjne wsparcie oparte na dotacjach. Powinno to zwiększyć konkurencyjność przedsiębiorstw stosujących innowacyjne technologie energetyczne.

Unijny system handlu uprawnieniami do emisji również stwarza możliwości finansowania inwestycji w innowacje. W 2014 r. państwa członkowskie wykorzystały lub planowały wykorzystać na cele związane z klimatem i energią średnio około 87 % całkowitych dochodów z aukcyjnej sprzedaży uprawnień do emisji w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji, czyli 3,2 mld euro. W ramach programu NER 300 łączne finansowanie w wysokości 2,1 mld euro, które ma zapewnić dodatkowe 2,7 mld euro inwestycji prywatnych, jest przeznaczone na finansowanie innowacyjnych projektów w 20 państwach członkowskich.

We wnioskach dotyczących zmiany dyrektywy w sprawie systemu handlu uprawnieniami do emisji, przedstawionych w lipcu 2015 r., Komisja zaproponowała nowy fundusz na rzecz innowacji oraz nowy fundusz na rzecz modernizacji. Fundusz na rzecz innowacji opiera się na programie NER 300, rozszerzając jego zakres o innowacje w zakresie technologii niskoemisyjnych w sektorach przemysłowych. Poprzez wspieranie innowacji w dziedzinie technologii niskoemisyjnych i projektów demonstracyjnych, fundusz na rzecz innowacji przyczyni się również do realizacji kluczowych działań w ramach strategicznego planu w dziedzinie technologii energetycznych. Nowy fundusz na rzecz modernizacji jest przeznaczony dla państw członkowskich, których produkt krajowy brutto (PKB) na mieszkańca wynosi poniżej 60 % średniej UE i będzie ukierunkowany na modernizację systemu energetycznego i poprawę efektywności energetycznej. W zmienionej dyrektywie w sprawie unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji zaproponowano również bardziej

³¹ C(2015)6317.

ukierunkowane przepisy dotyczące ucieczki emisji, aby chronić międzynarodową konkurencyjność sektorów najbardziej narażonych na przenoszenie produkcji poza UE.

Ponadto program ramowy „Horyzont 2020” ma zasadnicze znaczenie dla wspierania celów unii energetycznej w zakresie badań i innowacji. W latach 2014–2015 jego wkład finansowy wyniósł ponad 9 mld euro na wsparcie badań w dziedzinie energii (w tym energii jądrowej), ekologicznego transportu i działań w dziedzinie klimatu, efektywnego gospodarowania zasobami, biogospodarki i kluczowych technologii prorozwojowych. Ponadto badania naukowe i innowacje w dziedzinie energii i technologii niskoemisyjnych są jednym z najczęściej wybieranych obszarów inteligentnej specjalizacji w ponad 100 regionach UE, co oznacza, że na ten cel przeznaczone zostaną znaczne środki finansowe z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Platforma inteligentnej specjalizacji w dziedzinie energii, zainicjowana przez Komisję w 2015 r.³², powinna wspierać te prace.

Dalsze działania

W ramach pakietu dotyczącego stanu unii energetycznej na 2016 r., Komisja zamierza przedstawić zintegrowaną strategię unii energetycznej w zakresie badań naukowych, innowacji i konkurencyjności. Ta zintegrowana strategia powinna odzwierciedlać wyniki konsultacji, które będą prowadzone przez Komisję z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami w sprawie trzech powiązanych inicjatyw. Są to: technologie energetyczne, transport i globalna konkurencyjność. Wymaga to zwiększenia publicznych i prywatnych inwestycji w badania naukowe i innowacje, usuwania czynników zniechęcających do innowacji, a także przewyciężenia przeszkód dla inwestycji prywatnych. Należy bardziej promować badania oddolne jako główny element dynamicznego ekosystemu innowacji.

W 2016 r. w centrum uwagi znajdują się kwestie skutecznej koordynacji między unią energetyczną, jednolitym rynkiem cyfrowym i gospodarką o obiegu zamkniętym. Dotyczy to m.in. postępującej cyfryzacji sektora energetycznego i sektora transportu.

Transformacja energetyczna doprowadzi do zmian w wielu sektorach, co wymaga większego zaangażowania partnerów społecznych. Mogłoby ono obejmować zapewnienie, by umiejętności i szkolenia były dostosowane do potrzeb nowych profili zawodowych, analizę warunków pracy w nowych sektorach lub ułatwienie sprawiedliwej społecznie transformacji w sektorach lub regionach, w których miejsca pracy zostaną utracone. Komisja zaczęła rozmowy z partnerami społecznymi na szczeblu europejskim i będzie je kontynuować w 2016 r. Zachęca ona także państwa członkowskie do omówienia z partnerami społecznymi skutków transformacji energetycznej oraz sposobów na przygotowanie się do nich i właściwego zarządzania nimi³³.

Wnioski dotyczące polityki na szczeblu krajowym, regionalnym i unijnym:

- *Europejski przemysł, instytuty badawcze i innowacyjne podmioty akademickie mają ogólnie dobrą pozycję w światowym krajobrazie energetycznym. Wiele państw członkowskich (w tym Austria, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy i Zjednoczone*

³² <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3p-energy>.

³³ Nowy ogólnounijny program na rzecz nowych umiejętności przygotowywany przez Komisję powinien określić sposoby lepszego przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz poprawić przejrzystość i uznawanie kwalifikacji.

Królestwo) poczyniło znaczące starania w celu promowania innowacyjności i możliwości biznesowych w dziedzinie efektywności energetycznej i technologii niskoemisyjnych. Jest to jeden z powodów, dla których – pomimo kryzysu gospodarczego i finansowego – w sektorze energii odnawialnej wzrosło zatrudnienie, przy czym w ostatnich pięciu latach utworzono w UE prawie pół miliona nowych miejsc pracy.

- *Niedawne pozytywne inicjatywy niektórych państw członkowskich (w tym Francji, Niderlandów i Portugalii) doprowadziły do stworzenia bardziej ekologicznych i sprzyjających wzrostowi gospodarczemu systemów podatkowych. W szeregu państw członkowskich nadal jednak możliwa jest zmiana systemu podatkowego w sposób pobudzający zatrudnienie i konkurencyjność, co przyczyni się do realizacji celów unii energetycznej³⁴. Państwa członkowskie podejmujące się takiej zmiany muszą jednocześnie dopilnować, aby nie wywarła ona nieproporcjonalnych skutków na przystępność cenową energii. Do wprowadzania innowacji na rynki niezbędne są odpowiednie warunki. Reformy podatkowe, np. w obszarze transportu i mobilności, mają potencjał wspierania tego procesu poprzez lepsze uwzględnienie kosztów środowiskowych i gospodarczych.*

7. REALIZACJA UNII ENERGETYCZNEJ

Poczynione postępy

Unia energetyczna wymaga opartego na przepisach, wiarygodnego i przejrzystego procesu sprawowania rządów w celu zagwarantowania, że działania związane z energią na szczeblu europejskim, regionalnym, krajowym i lokalnym przyczyniają się do realizacji celów unii.

Na szczeblu politycznym wiceprzewodniczący Šefčovič odbył w ostatnich miesiącach podróż poświęconą unii energetycznej. Podczas tej podróży prowadził dialog z rządami i parlamentami krajowymi, Parlamentem Europejskim oraz z zainteresowanymi podmiotami i obywatelami. Wizyty te, jak również wiele działań informacyjnych wielu innych komisarzy, a zwłaszcza komisarza Ariasa Cañete, są niezbędne, aby można było prowadzić dyskusję o unii energetycznej oraz wynikających z niej szansach dla UE i jej państw członkowskich.

Proces ten, któremu towarzyszył dialog techniczny z państwami członkowskimi, pozwolił uzyskać dużo wyraźniejszy obraz mocnych stron, szans, zagrożeń i słabości unii energetycznej na poziomie państw członkowskich, jak wynika z dołączonych arkuszy informacyjnych, które zostały zatwierdzone przy udziale państw członkowskich w wyniku rozmów dwustronnych³⁵. W jego wyniku przyjęto również proponowaną metodykę w zakresie najważniejszych wskaźników, załączoną do niniejszego sprawozdania na temat stanu unii energetycznej³⁶. W dokumencie roboczym służb Komisji przedstawiono porównanie sytuacji w całej UE w odniesieniu do pięciu wymiarów unii energetycznej, przy wykorzystaniu tych pierwszych najważniejszych wskaźników. Najważniejsze wskaźniki będą wykorzystywane w przyszłości do pomiaru i monitorowania realizacji unii energetycznej.

³⁴ Tax Reforms Report in the EU Member States, 2015 (November) – Taxation Paper N°58 (Reformy podatkowe w państwach członkowskich UE, 2015 r. (listopad) – Dokument podatkowy nr 58); http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_58.pdf.

³⁵ Arkusze informacyjne państw członkowskich są zawarte w dokumentach SWD(2015)208-209, 217-

242.

³⁶ SWD(2015)243.

Transformacja sektora energetycznego wymaga planowania strategicznego. Obecnie jedynie około jedna trzecia państw członkowskich posiada całościowe strategie w dziedzinie energii i klimatu na okres po 2020 r., w tym orientacyjne krajowe cele w zakresie emisji gazów cieplarnianych, energii odnawialnej i efektywności energetycznej. Stanowi to poważny problem w świetle konieczności stworzenia przewidywalnych ram dla inwestycji w obszary, które często wymagają długoterminowego planowania.

Dalsze działania

Zintegrowane krajowe plany w zakresie energii i klimatu uwzględniające wszystkie pięć wymiarów unii energetycznej stanowią instrumenty niezbędne do bardziej strategicznego planowania. Będą one niezbędne do osiągnięcia celów na rok 2030. Odnosne wytyczne załączone do niniejszego sprawozdania na temat stanu unii energetycznej stanowią dla państw członkowskich podstawę dla rozpoczęcia opracowywania planów na okres do 2030 r.

Aby zagwarantować wykonawcom projektów i inwestorom pewność i przewidywalność w szybko zmieniającym się otoczeniu, niezwłocznie należy rozpocząć prace przygotowawcze. Dlatego państwa członkowskie powinny przedłożyć projekty planów krajowych w 2017 r., jako podstawę do dalszych dyskusji, z myślą o sfinalizowaniu tych planów w 2018 r., dzięki czemu ich realizację można będzie rozpocząć na długo przed 2021 r.

Plany krajowe powinny również odzwierciedlać wyniki konsultacji regionalnych na obszarach, które odniosłyby korzyści ze ściślejszej współpracy z sąsiednimi państwami członkowskimi. W 2016 r. Komisja zamierza przedstawić wytyczne dotyczące sposobu wzmocnienia współpracy regionalnej w szerszym znaczeniu oraz ułatwienia przez Komisję podejścia regionalnego.

Aby móc śledzić postępy niezbędne jest wprowadzenie przejrzystego systemu monitorowania w oparciu o najważniejsze wskaźniki oraz w oparciu o dwuletnie sprawozdania państw członkowskich dotyczące postępów w realizacji planów krajowych. Komisja zamierza ocenić łączne postępy na poziomie UE w dorocznym sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej oraz, w razie potrzeby, zaproponować działania polityczne i środki mające zapewnić realizację celów unii energetycznej.

W oparciu między innymi o kontrolę sprawności obecnych obowiązków sprawozdawczych³⁷ i toczące się dyskusje z państwami członkowskimi, Parlamentem Europejskim i zainteresowanymi stronami, Komisja planuje przedstawienie w 2016 r. wniosku w sprawie usprawnienia planowania i wymogów sprawozdawczych w odniesieniu do działań w zakresie klimatu i energii, co pozwoli państwom członkowskim i Komisji jak najszybciej zmniejszyć niepotrzebne obciążenia administracyjne zgodnie z programem lepszego stanowienia prawa oraz dostosować wymogi w zakresie planowania i sprawozdawczości do strategii ramowej na rzecz unii energetycznej.

8. WNIOSKI I PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

Zasadnicze znaczenie ma utrzymanie ambicji, równowagi i impulsu powstałych w wyniku rozpoczęcia w lutym 2015 r. realizacji strategii ramowej na rzecz unii energetycznej. Rok 2016 będzie ważnym rokiem – rokiem wyników – w którym strategiczna wizja zawarta w

³⁷ Punkt 10 inicjatyw REFIT, załącznik II do programu prac Komisji (COM(2015) 610).

strategii na rzecz unii energetycznej zostanie przełożona na unijne inicjatywy legislacyjne, większą spójność w kontaktach z partnerami zewnętrznymi oraz dalszy rozwój i realizację unii energetycznej.